

„Strămoșii” Securității
- structuri de poliție politică din România
în perioada 23 august 1944-30 august 1948

Florian Banu

Articolul 5, aliniatul 1, al Legii nr. 187/1999 „privind accesul la propriul dosar și deconspirarea Securității ca poliție politică”, precizează că: „prin poliție politică se înțelege toate acele structuri ale Securității create pentru instaurarea și menținerea puterii totalitar-comuniste, precum și pentru suprimarea sau îngrădirea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului”¹. Echivocul acestui aliniat din lege² este sporit prin aliniatul următor: „este agent al organelor de securitate, ca poliție politică, în sensul prezentei legi, orice persoană care a îndeplinit calitatea de lucrător operativ, inclusiv acoperit, al acestor organe în perioada 1945-1989”³. Ori, este binecunoscut faptul că Securitatea a fost înființată prin Decretul nr. 221, publicat în Monitorul Oficial nr. 200 din 30 august 1948.

Așadar, o lege face referire la o poliție politică ce ar fi funcționat între 1945-1989, concomitent cu trimiterea expresă la o instituție creată în 1948. Plecând de la această contradicție a legiuitorului, ne-am propus ca în paginile de față să examinăm intervalul de

¹ „Monitorul Oficial” (M.O.), nr. 603, 9 decembrie 1999; Nici Ordonanța de urgență nr. 16 „pentru modificarea și completarea Legii nr. 187/1999 privind accesul la propriul dosar și deconspirarea Securității ca poliție politică” nu face un pas înainte în eliminarea ambiguității, aliniatul respectiv primind următoarea redactare: „Prin poliție politică se înțelege toate acele activități ale securității statului sau ale altor structuri și instituții cu caracter represiv, care au vizat instaurarea și menținerea puterii totalitar comuniste, precum și suprimarea sau îngrădirea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului” – M.O., nr. 182, 27 februarie 2006

² Din formulare, cititorul poate trage concluzia că numai unele „structuri” ale Securității urmăreau „instaurarea și menținerea” puterii comuniste!

³ Și acest aliniat își păstrează ambiguitatea în formularea ordonanței amintite: „Este agent al poliției politice comuniste orice persoană care, având calitatea de lucrător operativ al organelor de securitate sau de miliție, inclusiv ofițer acoperit, în perioada 1945-1989, a desfășurat activități de poliție politică în sensul prezentei legi”. Dorita extindere a înțelesului noțiunii de „agent al poliției politice” nu a făcut decât să mărească ambiguitatea definiției prin includerea lucrătorilor Miliției pentru perioada 1945-1989, dat fiind că Miliția a fost înființată la 23 ianuarie 1949, prin Decretul nr. 25, publicat în M.O., nr. 19, 23 ianuarie 1949

timp dintre ieșirea României din rândul țărilor Axei și până la înființarea *de jure* a Securității, mai precis a Direcției Generale a Securității Poporului din punct de vedere al existenței și funcționării unor „structuri” (pentru a prelua vocabularul Legii nr. 187/1999) de poliție politică.

Înainte de analiza propriu-zisă a intervalului istoric amintit, considerăm necesar să precizăm sensul sintagmei „poliție politică”, în accepțiunea pe care am folosit-o pe parcursul acestui studiu. Deși în istoriografie nu există încă un consens în privința trăsăturilor definitorii ale poliției politice⁴, în opinia noastră prin *poliție politică* se înțelege orice structură organizată de către puterea de stat, capabilă să obțină, să analizeze și să sintetizeze informații cu caracter politic și personal despre adversarii politici ai partidului/partidelor de guvernământ sau ai șefului statului în vederea operării unor contra-măsuri. Desigur, faptele istorice ne arată că au existat suficient de multe structuri organizate chiar de partide politice care efectuau astfel de operații, însă credem că numai subordonarea mijloacelor extraordinare ale statului modern, alături de posibilitatea de a aresta și trimite în justiție inamicii politici, pe baza datelor obținute de structurile informative, conferă unei astfel de structuri caracterul de poliție politică. În absența acestor „ingrediente”, credem că nu se poate vorbi decât de simple organizații de spionaj.

Evident, poliția politică nu a fost descoperită de comuniști și nici măcar de regimurile totalitare. Ei nu au făcut decât să perfecționeze această „specie” a poliției și să o împingă spre dimensiuni de-a dreptul monstruoase. În cazul României, regimul democratic interbelic nu a fost lipsit de instrumente polițienești care să asigure deținătorilor Puterii un bogat flux informativ despre partidele din opoziție și, în general, despre orice activitate cu caracter politic ce ar fi putut afecta siguranța națională sau interesele guvernanților. Încă din 1920 Direcția Poliției și Siguranței Generale asigura o monitorizare riguroasă a liderilor politici români⁵, acest gen de activități dezvoltându-se treptat în întreaga perioadă interbelică, organele specializate adăugând treptat în panopia mijloacelor și metodelor folosite ultimele achiziții ale științei și tehnicii, precum interceptările convorbirilor telefonice⁶.

⁴ Vezi considerațiile lui Alain Dwerpe privind instituționalizarea serviciilor secrete în Alain Dwerpe, *Spionul. Antropologia secretului de stat contemporan*, București, Editura Nemira, 1998, p. 125-160

⁵ De exemplu, în 6 aprilie 1920 Brigada Mobilă din Direcțiunea Poliției și Siguranței Generale, prin agentul nr. 62, supraveghea plecarea lui Iuliu Maniu la Predeal – Arhiva Serviciului Român de Informații, fond Documentar, dosar nr. 1565, f. 3

⁶ Cristian Troncoță, *Istoria serviciilor secrete românești. De la Cuza la Ceaușescu*, București, Editura „Jon Cristoiu”, 1999, p. 110-111

Sfârșitul regimului parlamentar românesc a fost anunțat de instaurarea pseudo-dictaturii regelui Carol al II-lea și a fost confirmat prin abdicarea acestuia în septembrie 1940 și prin preluarea puterii de către generalul Ion Antonescu și Mișcarea Legionară. Evident, nici aceste regimuri politice nu s-au putut dispensa de serviciile organismelor cu atribuții de poliție politică, ba dimpotrivă. Intrarea României în cel de-al doilea război mondial a acutizat și mai mult situația drepturilor și libertăților cetățenești, starea de conflict militar în care se afla țara făcând să pară legitime cele mai brutale încălcări ale acestora.

Lovitura de palat de la 23 august 1944 a semnat, aparent, o revenire la „buna tradiție” democratică. Acest lucru s-a petrecut însă doar la nivelul declarațiilor politice și, într-o oarecare măsură, la nivel legislativ. Poate fi menționat, în acest sens, decretul prin care regele a numit cabinetul Sănătescu⁷, urmat de decretul-regal de amnistiare a infracțiunilor politice și decretul-lege pentru desființarea lagărelor de concentrare. În primul caz, pe baza raportului nr. 356.250/23 august 1944, întocmit de Lucrețiu Pătrășcanu, ministru de Justiție și important membru al partidului comunist, erau amnistiate toate infracțiunile prevăzute de Codul Penal, Codul Justiției Militare și legile speciale, „încercate sau săvârșite după 1 decembrie 1918, care, prin scopurile urmărite și mijloacele întrebuințate, sunt politice” (art. 1)⁸. Beneficiarii principali urmau a fi, desigur, comuniștii aflați la acea dată, în cea mai mare parte, în închisori și în lagăre⁹. În schimb, legionarii urmau a rămâne în detenție fiind exceptați, prin prevederile articolului 2, de la amnistie:

„Sunt exceptați de la beneficiile amnistiei toți acei care după 1 ianuarie 1918 s-au făcut vinovați în încercarea sau săvârșirea unei infracțiuni politice, ca autori materiali sau morali, ca tăinuitori sau complici de asasinat în masă sau individuale, de omoruri, crimă, schilodiri, furt, jaf, prădăciuni și dare de foc, sau care sub pretextul unei activități politice au urmărit asemenea scopuri”.

Exceptarea legionarilor de la amnistie a căpătat o formă expresă în 29 august 1944, când ministrul de Justiție, Lucrețiu Pătrășcanu, a trimis în teritoriu circulara nr. 1306 prin care indica exceptarea legionarilor. Întrucât din unele închisori fuseseră deja eliberați legionarii, care se alăturau astfel celor eliberați de Ion Antonescu prin decretul de amnistie din 6

⁷ M.O., nr. 197 bis, 24 august 1944

⁸ *Ibidem*

⁹ Dumitru Șandru, Gheorghe Onișoru, *Dimensiunea politică a represiunii în România. 1944-1947*, în „Arhivele Totalitarismului” (A.T.), an III, nr. 4/1995, p. 9

februarie 1944, guvernul Sănătescu a reconfirmat, în 7 septembrie 1944, sarcina Siguranței, Poliției și Jandarmeriei de a-i urmări pe legionari¹⁰.

Sub pretextul urmăririi legionarilor și a îndeplinirii art. 15 din Convenția de Armistițiu semnată în 12 septembrie 1944 la Moscova¹¹, poliția politică a reintrat în acțiune schimbându-și într-o oarecare măsură obiectivele și radicalizându-și metodele.

Încă din 24 septembrie 1944, Gh. Gheorghiu-Dej, într-o cuvântare rostită la o adunare de pe stadionul „ANEF”, afirma: „Astăzi, acești dușmani ai poporului, legionarii, trăiesc în unghere întunecate și pândesc să tragă cu revolverul asupra conducătorilor clasei muncitoare. Legionarii și elementele reacționare antonesciene sunt principalul pericol intern. Ei amenință libertățile dobândite la 23 august și împiedică lărgirea lor, democratizarea țării. Atâta vreme cât aparatul de stat, instituțiile publice și întreprinderile industriale n-au fost curățate de acești dușmani, suntem obligați să nu încetăm o clipă lupta începută. (...) Efortul de război nu poate fi conceput fără curățirea aparatului de stat de elementele fasciste, cozile de topor ale lui Antonescu și ale stăpânului său, Hitler. Această acțiune de curățire nu poate fi făcută de către acest guvern”¹². Se declanșa, așadar, o vânătoare de „fasciști” în toate palierele societății românești. Această etichetă a fost aplicată fără nici un discernământ oricărei persoane incomode pentru comuniștii români angajați fără ezitare în lupta pentru cucerirea puterii politice.

Printre primele instituții vizate de comuniști s-au aflat tocmai cele însărcinate cu menținerea ordinii publice și cu garantarea unui regim politic constituțional: Armata, Poliția, Jandarmeria, Serviciul Special de Informații. Acestea trebuiau „epurate” de „elementele fasciste” și, după o rapidă încadrare cu oameni fideli, puse în slujba intereselor politice ale partidului comunist.

Fără a ne mai ocupa aici de epurarea și aservirea armatei române¹³, ne vom limita la a schița etapele parcurse de celelalte instituții în evoluția lor de la organe ale statului de drept către organisme ale statului totalitar comunist.

¹⁰ *Ibidem*, p. 10

¹¹ Textul articolului 15 era: „Guvernul Român se obligă să dizolve imediat toate organizațiile pro-hitleriste de tip fascist aflate pe teritoriul românesc, atât cele politice, militare sau para-militare, cât și orice alte organizații care duc propagandă ostilă Națiunilor Unite și în special Uniunii Sovietice, nepermițând în viitor existența unor organizații de acest fel” – M.O., nr. 219 din 22 septembrie 1944

¹² *** 23 August 1944. *Documente. 1944-1945*, vol. III, București, 1985, p. 101

¹³ Vezi excelenta sinteză realizată de Florin Șperlea, *De la armata regală la armata populară. Sovietizarea armatei române (1948-1955)*, București, Editura Ziua, 2003

În cazul Jandarmeriei, strategia de subordonare a cuprins o primă etapă, declanșată încă din septembrie 1944, care a constat din acțiuni de intimidare a reprezentanților acestei instituții prin arestarea, dezarmarea și maltratarea ofițerilor, subofițerilor și trupei de către soldați sovietici însoțiți adesea de diverși indivizi care se pretindeau a fi comuniști. Unele comandamente sovietice au inițiat chiar anchete asupra activității anterioare a unor cadre ale Jandarmeriei. În județele Moldovei ocupate de sovietici până la 23 august 1944 a fost instituită o „poliție națională rurală” alcătuită și dirijată de comuniști. Organele polițienești trimise de guvern la Iași au fost dezarmate și arestate în 30 octombrie 1944. Situația era similară și în localități situate în alte provincii.

Începând din decembrie 1944, Comisia Aliată (Sovietică) de Control (C.A.I.C.), încălcând prevederile Convenției de Armistițiu, a obligat Ministerul Afacerilor Interne să efectueze **reduceri repetate ale efectivelor Jandarmeriei**. Se declanșa astfel o nouă etapă a destructurării și aservirii acestei instituții. La 23 august 1944 efectivele Jandarmeriei totalizau 47 607 angajați din care 804 ofițeri, 11 547 subofițeri și 35 256 soldați¹⁴. Sovieticii au cerut, prin C.A.I.C., ca, începând cu 1 decembrie 1944, să fie trecuți în cadrul disponibil 10 442 jandarmi, din care 25 ofițeri, 189 subofițeri și 10 228 trupă, adică 21,93% din efectivele de la 23 august 1944. A doua reducere de efective a fost ordonată la 16 decembrie, astfel încât la sfârșitul anului 1944 efectivele Jandarmeriei erau diminuate cu 35,48% față de 23 august 1944, în condițiile în care „poliția națională rurală”, controlată de comuniști, se extindea cu rapiditate la sate¹⁵.

În paralel, a fost dezlănțuită o amplă campanie de presă împotriva cadrelor din Jandarmerie, urmărindu-se timorarea și intimidarea lor. Astfel, ziarul „Scânteia” din 3 februarie 1945 publica articolul „Jandarmii înțeleg să se pună în slujba poporului”, în care, printre altele, se spunea: „Jandarmeria, care este încadrată în exclusivitate cu subofițeri ieșiți din popor, trebuie să înțeleagă rostul ei de a da dreptate acelor care o au. Un grup de jandarmi ne scriu: «noi, subofițeri de jandarmi, care vrem să servim poporul, nu mai vrem să mai fim slugile boierilor. Dacă se mai găsește câte unul care vrea să rămână și mai departe argatul moșierilor, în schimbul a câteva duble de grâu sau litri de vin, el trebuie să părăsească armata, pentru ca să se poată angaja ca civil la boier. Noi vrem să fim ai poporului, nu vătăfi la curțile boierești»”.

¹⁴ Dumitru Șandru, *Jandarmeria română: 1944 – 1945*, în A.T., nr. 3/1994, p. 223

¹⁵ *Ibidem*, p. 225-226

După 6 martie 1945, în condițiile în care puterea politică fusese cucerită, Jandarmeria este rapid transformată într-o armă în mâna comuniștilor și a fost folosită din plin în acțiunile acestora de lichidare a oricăror vestigii ale regimului democratic. Acest lucru nu era cu puțință decât prin continuarea procesului de înlăturare rapidă a „elementelor reacționare” și prin promovarea în funcții de conducere a unor „cadre noi, provenite din rândul oamenilor muncii”¹⁶.

Dat fiind deficitul mare de astfel de cadre, s-a trecut, încă din primele luni de guvernare, la o îndoctrinare sistematică a angajaților existenți. În acest sens, în conformitate cu Ordinul general nr. 29 din 8 mai 1945 al Ministerului de Război, la Inspectoratul General al Jandarmeriei a luat ființă Serviciul pentru Educație, Cultură și Propagandă, subordonat Direcției Superioare a Culturii, Educației și Propagandei din Armată. În unități și subunități s-a introdus funcția de „ajutor al comandantului pentru lucrul cultural și educativ”. Aceste persoane erau, de fapt, ofițeri politici care supervizau întreaga activitate din unități. Acești „lucrători politici” erau selecționați, în special, din rândul ofițerilor și subofițerilor din Divizia „Tudor Vladimirescu” dar și prin pregătirea în Centrul de Instrucție pentru Educație, Cultură și Propagandă de la Breaza, a unor cadre recrutate pe baza „capacității, devotamentului și atașamentului față de regimul democrat – popular”¹⁷.

Necesitatea transformării Jandarmeriei în conformitate cu interesele politice ale partidului comunist a fost reiterată și cu prilejul Conferinței Naționale a P.C.R., din octombrie 1945. În cadrul acesteia s-a afirmat „necesitatea asigurării îndeplinirii noilor misiuni încredințate de guvernul muncitoresc – țărănesc unităților militare ale Ministerului de Interne”. Printre primele măsuri întreprinse în această direcție, dată fiind și intensificarea coagulării de grupări și organizații de rezistență anticomunistă, s-a numărat aceea de înființare a primelor 36 de plutoane de intervenție. Acestea aveau misiunea de a participa la „lupta

¹⁶ În februarie 1949, colonelul N. Dobre, șef de stat major al Secretariatului General pentru Trupe descria acest proces în următorii termeni: „De la 6 martie 1945, Ministerul Afacerilor Interne a trebuit să-și îndeplinească sarcinile cu unitățile de jandarmi existente la acea dată, unități încadrate cu elemente dușmănoase. La scurt timp s-au luat măsuri puternice pentru a începe opera de democratizare a jandarmeriei. În cadrul acestei sarcini, în loturi succesive s-au epurat cadrele cele mai compromise și reacționare și concomitent s-au înlocuit cu loturi de caporali și sergent – avansați subofițeri – primiți în diviziile de voluntari. În același timp, s-a încadrat în jandarmerie un mare lot din jandarmeria populară ce se crease în Ardealul de Nord, înainte de încorporare” – Arhiva Consiliului Național pentru Studierea Arhivelor Securității (A.C.N.S.A.S.), fond Documentar, dosar nr. 76, f. 19-20

¹⁷ Serviciul Român de Informații, *Cartea Albă a Securității*, vol. I, 23 august 1944 – 30 august 1948, București, 1997 (în continuare se va cita C.A.S....), p. 13-14

pentru lichidarea activității dușmănoase a unor elemente infractoare înarmate, care se ascuseseră în munți și, constituite în bande, jefuiau și terorizau oamenii cinști¹⁸.

În anii 1946-1947 Jandarmeria a căpătat tot mai mult profilul unei instituții represive, pusă în slujba noilor comandamente politice. Structura sa organizatorică era următoarea: Inspectoratul General al Jandarmeriei; 12 inspectorate teritoriale cu 59 legiuni de jandarmi; un inspectorat jandarmi C.F.R.; Regimentul Jandarmi București; 12 batalioane de jandarmi; 17 centre de instrucție; două școli ofițeri și subofițeri¹⁹.

Edificator pentru rolul de poliție politică jucat de Jandarmerie în epocă este, printre alte documente, și ordinul circular nr. 36.794 din 2 august 1947 în care se menționa: „în colaborare cu organele Siguranței Generale, Jandarmeria a urmărit fără preget și a acționat împotriva organizațiilor subversive teroriste autointitulate *Graiul Sângelui*, *Haiducii lui Avram Iancu*, *Mișcarea Națională de Rezistență*, *Organizația T*, *Băutorii de Sânge* și *Țeasta Neagră*, conduse de foști legionari și finanțate de partidele istorice, care urmăreau răsturnarea prin violență a regimului democratic, asasinarea membrilor guvernului, distrugerea căilor de comunicații, pentru a produce dezordine și a intimida populația țării. Ea a fost chemată, în momentele grele, să-și dea concursul la sprijinirea reformei agrare, colectarea cerealelor, normalizarea transporturilor pe C.F.R. și împiedicarea evaziunilor clandestine de cereale, care, la îndemnul reacțiunii, urmau să fie destinate unor scopuri, pentru a provoca greutate guvernului și regimului democrat la realizarea planului de însămânțări²⁰.

În cazul structurilor de poliție, asaltul comuniștilor pentru subordonarea lor deplină s-a intensificat tot după 6 martie 1945, perioadă în care noi acte legislative au favorizat această acțiune. Astfel, în 21 aprilie 1945, **Legea nr. 312 privind urmărirea și sancționarea celor vinovați de dezastrul țării sau de crime de război (Decretul nr. 1.318)**²¹ înlocuia legile nr. 50 și nr. 51 din ianuarie 1945, care oferiseră până atunci acoperirea juridică pentru îndepărtarea indezirabililor din armată, poliție, jandarmerie. Încă înainte de adoptarea legii, „Scânteia” evidenția faptul că „se impune o primenire a cadrelor, eliminând povara gradelor parazitare și purtătoare de concepții potrivnice atât dreptății celor mulți, cât și noilor idei care stau la baza așezării lumii viitoare²².

¹⁸ *Ibidem*

¹⁹ *Ibidem*, p. 92

²⁰ C.A.S...., vol. I, p. 16

²¹ M.O., nr. 94, 24 aprilie 1945.

²² „Scânteia”, 18 aprilie 1945.

În scurt timp, numeroase persoane au fost licențiate din posturile pe care le ocupau (licențiere urmată, în multe cazuri, de arestarea lor²³) și aceste posturi au revenit unor ariviști, puși pe căpătuială cu orice preț, al căror principal merit consta în executarea orbească a ordinelor dictate de partidul comunist. S-a dovedit însă în scurt timp că doar „nivelul politic ridicat” nu poate suplini la infinit lipsa unor cunoștințe profesionale elementare.

În fața adevăratei avalanșe de elemente dubioase în rândurile Poliției și ale Jandarmeriei²⁴, Direcția Generală a Poliției a emis ordinele circulare nr. 5.041/15 mai 1945 și 5.504/18 mai 1945, prin care erau stipulate un minim de condiții ce trebuiau îndeplinite de noii angajați.

Punerea în aplicare în teritoriu a acestor ordine s-a dovedit a fi lesne interpretabilă. Astfel, în „Raportul Inspectoratului Regional de Poliție Cluj către generalul Constantin Popescu²⁵, inspector general al Polițiilor și Siguranței Statului”, datat 23 mai 1945 și întocmit de inspectorul Patriciu Mihai (care va face ulterior carieră în Securitate), se arăta:

„...suntem cu totul de acord în ceea ce privește modul de alegere al elementelor noi, ca acestea să aibă o cultură generală la bază ca astfel serviciul pentru care i-am ales să nu fie nicidecum dezorganizat și nici regimul democratic, prin instituțiile sale, să nu fie compromis. Aparenta adeziune la conținutul ordinelor amintite era înșelătoare, întrucât raportul continua: „În orice caz, cultura generală a persoanei în cauză nu poate să fie măsurată numai decât cu forme vechi, ca de exemplu «bacalaureat, titluri academice», fiindcă atât în U.R.S.S., cât și în Statele Unite și în Anglia, precum și în România, după 23 august 1944, am văzut și vedem

²³ Pentru amploarea și semnificația arestărilor efectuate în această perioadă, vezi Dumitru Șandru, *Arestările operate în 1945 în România*, în „Ioan Neculce – Buletinul Muzeului de Istorie a Moldovei”, serie nouă, nr. IV-VII, 1998-2001, p. 277-288

²⁴ Prin adresa nr. 590.597/28 martie 1945, Secția a II-a (Biroul Contrainformații a M.St.M) informa Cabinetul M.A.I. că „după venirea la conducere a actualului guvern, tensiunea între autoritățile din Moldova, în special între Poliție și Armată s-a ameliorat simțitor”, amintind printre motivele acestei „tensiuni” faptul că „o parte din personalul polițienesc din Moldova este cu situația militară în neregulă: dezertori, nesupuși la mobilizare, nesupuși la chemare etc”. De asemenea, se arăta că „unele organe polițienești depășesc cadrul atribuțiilor normale ce le revin, procedând la arestarea militarilor fără să ceară pentru aceasta intervenția Comendurilor de Piață și refuză să concure cu organele militare la executarea diferitelor razii pentru prinderea dezertorilor și altor infractori militari” - A.N.I.C., fond D.G.P., dosar nr. 11/1945, f. 1

²⁵ Generalul Constantin Popescu a deținut funcția de director general al Poliției în intervalul 6 martie 1945 - 1 februarie 1948, când a fost numit șeful Marelui Stat Major, fiind unul dintre ofițerii care au trecut de partea comuniștilor imediat după 23 august 1944 – cf. Alexandru-Alin Spânu, *Organizarea și activitatea Direcției Generale a Poliției (6 martie 1945-31 decembrie 1947)*, în C.N.S.A.S., „Arhivele Securității”, vol. II, București, Editura Nemira, 2006, p. 13

elemente conducătoare (subl. în original –n.ns.), care cu toate că formal nu îndeplinesc condițiile pedagogice ale regimurilor trecute, măsurate cu clasă liceală etc., totuși, nu numai că sunt capabile la conducere, dar s-au arătat ca fiind talente exceptionale (subl. în original – n.ns.) și adevărate elite intelectuale”²⁶.

Pentru a nu compromite total „regimul democratic” și pentru a oferi ocazia oamenilor trimiși în toate instituțiile statului să deprindă un minim de cunoștințe în domeniu, liderii comuniști au tolerat pentru „perioada de tranziție” păstrarea unor funcții de către cadre ale vechiului regim, mai ales dacă acestea își declaraseră adeziunea față de noua putere.

Diferența între nivelul de pregătire și mentalitatea vechilor funcționari și a noilor angajați poate fi pusă în evidență de o simplă parcurgere a documentelor emise în perioada 1945-1948. Multe dintre acestea sunt redactate într-un stil pe care l-am putea numi pedagogic, având menirea de a le explica „bobocilor” care este rostul activității lor și în ce parametri trebuie să se încadreze aceasta.

Considerăm că este elocvent în acest sens „Ordinul general de informațiuni pe anul 1946”, întocmit de Poliția de Siguranță. Respectivul document includea o definiție a poliției de siguranță, pornind de la citarea atribuțiilor prevăzute de „Legea pentru organizarea poliției generale a Statului” din 1929, art. 2, aliniat c: „a culege, a instrumenta și a aduce la cunoștința autorităților superioare științe și indicii privitoare la fapte sau stări de fapt contrar ordinii publice și siguranței Statului”. Înainte de a oferi definiția propriu-zisă, autorul (autorii?) documentului menționau: „idealul prezent al poliției de siguranță este ca, **pe baza unor informații juste**, să se determine cele mai propice măsuri preventive, **pentru a nu se ajunge la represiune decât atunci când întreaga gamă a prevenirii a fost epuizată** (subl. ns. – F.B.)”²⁷. Pornind de la acest „ideal”, poliția de siguranță era definită ca fiind „una din ramurile poliției generale a Statului care are ca scop asigurarea ordinii publice și a siguranței Statului, iar ca mijloc principal de acțiune, informația”²⁸. Documentul precizează în continuare că *ordinea publică* „reprezintă starea continuă de armonie care trebuie să existe în desfășurarea vieții politico-sociale, în vederea unei perfecte echilibrări a tuturor intereselor individuale cu interesele colectivității, în numele cărora acționează puterea executivă”. Pentru a ajunge la acest rezultat se considera că „este necesar ca interesul individual să fie subordonat interesului colectiv. În momentul în care însă interesele individuale, recunoscute

²⁶ A.N.I.C., fond D.G.P., dosar nr. 56/1947, f. 6

²⁷ Idem, dosar nr. 128/1946, f. 4

²⁸ *Ibidem*

prin constituție și de legi, sunt nesocotite, fără justificarea unui interes colectiv, de reprezentanții puterii executive, se naște abuzul de autoritate și tendința de oprire a individului și chiar a claselor sociale”²⁹.

În capitolul rezervat concluziilor, în documentul amintit se precizează: „rolul acțiunii informative a poliției de siguranță trebuie să pășească dincolo de sarcina minimală de simplu registrator al informațiilor care interesează ordinea publică și siguranța statului. Perfect conștient de menirea lui, în cadrul solidarității sociale, polițistul de siguranță va trebui să-și ascute mintea și să-și călească sufletul pentru a intui și reliefa, în mod perfect obiectiv, cauzele reale care provoacă frământările sociale. (...) Procedând așa, poliția democrată va ști să aducă o reală contribuție la consolidarea și propășirea poporului românesc”³⁰.

Diferențele de optică asupra rolului și metodelor unei poliții de siguranță în cadrul unui stat modern dintre autorul/autorii respectivului ordin și persoanele impuse de partidul comunist la conducerea Ministerului Afacerilor Interne și al tuturor structurilor sale este una evidentă. De altfel, considerațiile incluse în „Ordinul general de informațiuni pe anul 1946” vor rămâne literă moartă, activitatea Siguranței pe teren fiind deja viciată de ideologia comunistă.

În luna februarie 1947 a fost emis Ordinul 50.000 S, prin care directorul Direcției Generale a Poliției, generalul Constantin Popescu, ordona inspectorilor generali de poliție să curme acțiunile marilor speculanți de alimente și ale „instigatorilor politici reacționari” care „sabotau măsurile de redresare economică luate de guvern”. Potrivit ordinului, acești instigatori „se găsesc în rândurile P.N.Ț.-Maniu, P.N.L.-Brătianu și P.S.D.I.” și, odată arestați, trebuiau predați la Direcția Poliției de Siguranță. Unitățile de poliție și cele de jandarmi erau sfătuite să acționeze în „strânsă colaborare”³¹.

Transformarea *de facto* a Siguranței într-o poliție politică transpore și din obiectivele incluse în planul general de căutare a informațiilor pe anii 1947-1948 elaborat de această instituție. În capitolul rezervat problemelor politice un loc de primă importanță era acordat unui număr de 15 „organizații de opoziție”, pe primele două locuri figurând P.N.Ț.-Maniu și

²⁹ *Ibidem*

³⁰ *Ibidem*, f. 38

³¹ *Apud* Florin Pintilie, *Aspecte ale activității organelor represive ale statului în anul 1948*, în Romulus Rusan (ed.), *Analele Sighet 6. Anul 1948 – instituționalizarea comunismului*, București, Fundația Academia Civică, 1998 (în continuare se va cita AS 6), p. 308-309; pentru arestările și internările în lagăre pe baza ordinului 50.000, vezi A.N.I.C., fond Inspectoratele Regionale de Jandarmi, dosar nr. 196, *passim*

P.N.L.-Brătianu. O atenție aparte se acorda și „organizațiile politice ilegale”: Mișcarea Legionară, Mișcarea de Rezistență și grupările politice dizolvate³².

Întrucât, inspectorii generali de poliție și de jandarmi erau copleșiți de probleme de ordin administrativ și care țineau de poliția judiciară, iar atribuțiile de siguranță erau executate greoi, „cu multe deficiențe, lipsite de coordonare atât în acțiunea informativă, cât și în aplicarea măsurilor preventive și represive”, liderii comuniști au considerat că centralizarea acestor atribuții, prin crearea unei instituții unice în domeniul siguranței, este o măsură inerentă, mai ales în vederea purtării „bătăliilor de clasă” ce se preconizau.

Ca urmare, în 20 iunie 1947, pe baza Ordinului M.A.I. nr. 12.100-S, se înființează **Direcția Generală a Siguranței Statului**³³, act prin care erau centralizate toate atribuțiile în domeniul poliției de siguranță, atribuții care se regăseau până la acel moment și în competența altor structuri ale M.A.I.³⁴ În special Jandarmeria, care îndeplinea și misiuni de culegere a informațiilor ce vizau siguranța națională, trebuia să-și adapteze activitatea până la preluarea efectivă a acțiunilor informative de către Direcția Generală a Siguranței Statului. Transferul atribuțiilor în domeniul siguranței de la Jandarmerie către nou-creata instituție s-a încercat a fi reglementat prin ordinul telefonic nr. 34.713/26 iunie 1947 și ordinul circular nr. 36.201/31 iulie 1947 ale Inspectoratului General al Jandarmeriei, ordine care prevedeau:

- inspectorii și comandanții de legiuni să întocmească studii asupra fiecărei probleme de siguranță și să prezinte propuneri în legătură cu modul în care inspectorul de siguranță urmează să-și organizeze, îndrumeze și să conducă efectiv operațiunile specifice;
- toate informațiile din domeniile poliției de siguranță, interceptate prin organele din subordine, să fie comunicate urgent Siguranței, astfel încât

³² Florin Pintilie, *loc. cit.*, p. 309

³³ Noua structură era organizată pe inspectorate regionale, servicii și birouri de siguranță. Inspectoratele Regionale de Siguranță erau în număr de 12: Ploiești, Pitești, Craiova, Timișoara, Oradea, Cluj, Sibiu, Brașov, Galați, Constanța, Iași, Suceava și Inspectoratul De Siguranță al Capitalei; În cadrul Centralei existau Direcția Informații, compusă din următoarele servicii: Secretariat, Informații, Contrainformații, Contrاسبotaj și Cercetări (Anchete – n. ns. F.B.), Direcția Controlul Străinilor, Pașapoartelor și Siguranței de Frontieră, Direcția Personalului și Direcția Administrativă - A.C.N.S.A.S., fond Documentar, dosar nr. 195, vol. 1, f. 96

³⁴ Această acțiune de centralizare a atribuțiilor de siguranță a stârnit îngrijorare în rândul cetățenilor. Potrivit unei note din 16 iulie a Inspectoratului regional de Siguranță Cluj, semnată de Mihai Patriciu, populația comenta că „se urmărește a se da puteri discreționare Siguranței și a o transforma într-un N.K.V.D., după sistemul rusesc” – *apud* C.A.S...., vol. I, p. 377

colaborarea cu noul aparat să se realizeze fără nici un prejudiciu pentru interesele ordinii și securității în Stat”³⁵.

În septembrie 1947 au fost emise „Directivele pentru desăvârșirea organizării și funcționării Inspectoratelor, Serviciilor și Birourilor de Siguranță”, însoțite de „Directivele pentru organizarea, încadrarea și funcționarea Siguranței pe teritoriul rural”³⁶. În acestea din urmă, se preciza din nou: „în cadrul noului dispozitiv de exercitare a atribuțiilor de poliție generală a statului, ordonat de Ministerul Afacerilor Interne, Direcțiunea Siguranței Statului a primit competență totală în exercitarea acțiunii de siguranță pe întreg teritoriul țării (urban și rural). Ca urmare, Jandarmeria este desărcinată de atributul poliției de siguranță, care trece în sarcina organelor Direcției Siguranței Statului, respectiv Inspectoratele regionale, Serviciile județene și Birourile de Siguranță”³⁷.

Această preluare a atribuțiilor devenea însă operantă numai „în momentul când toate organele Siguranței Statului vor fi complet încadrate și instalate”. De altfel, se prevedea ca Inspectoratele Regionale de Siguranță, „pentru a fi în măsură să cunoască perfect situația de pe teritoriul rural”, să primească de la Inspectoratele de Jandarmi „un studiu complet asupra problemelor de siguranță și a celor de ordine publică din cuprinsul inspectoratului de jandarmi respectiv”³⁸.

Precizări suplimentare au fost făcute la începutul lunii octombrie, prin ordinul nr. 32.065/S al Direcției Generale a Siguranței Statului, ordin ce cuprindea „Instrucțiunile de colaborare cu organele de Siguranță ale Inspectoratului General al Jandarmeriei, până la preluarea totală a acțiunii de siguranță de către organele Direcției Siguranței Statului”. Potrivit acestor instrucțiuni, Inspectoratele și Legiunile de Jandarmi urmau să desfășoare în continuare activități specifice de siguranță, dar trebuiau să raporteze rezultatele obținute Inspectoratelor de Siguranță. Problema principală a Siguranței era acoperirea informativă a teritoriului rural, teritoriul în care Jandarmeria era prezentă de zeci de ani și unde funcționau rețele informative bine puse la punct.

Conducerea Direcției Generale a Siguranței Statului a fost încredințată unei echipe care își demonstrase până atunci fidelitatea față de partid și lipsa de scrupule în anihilarea adversarilor politici: N. Popescu – director general, Al. Neacșu – secretar, Alexandru

³⁵ Iulian Chiriac, 1948. *Lichidarea serviciilor secrete românești*, în „Ioan Neculce – Buletinul Muzeului de Istorie a Moldovei”, serie nouă, nr. IV-VII, 1998-2001, p. 291

³⁶ A.N.I.C., fond D.G.P., dosar nr. 87/1947, f. 63 ș.u.

³⁷ *Ibidem*, f. 67

³⁸ *Ibidem*

Nicolschi – subdirector general, L. Zamfir – subdirector general, M. Lepădătescu – consilier, Marin Jianu, Vladimir Mazuru și Mișu Dulgheru – inspectori generali, Tudor Sepeanu și Nicolae Cârje – inspectori ș.a.

În ceea ce privește restul personalului, în cadrul „Sarcinilor până la 7 noiembrie 1947”, Direcția Generală a Siguranței Statului își propunea să acopere 50% din necesarul de personal (estimat la 4.000 persoane). În acest scop, se adoptase următoarea strategie de lucru:

„– principial, încadrarea personalului cu membri de partid și nemembri, simpatizanți apropiați politic, cu perspective de a deveni membri de partid, cu verificarea și avizul prealabil al partidului;

- civili primim numai de la partid sau propuși de noi și verificați de partid;
- militarii dați numai de partid fără a face noi propuneri nominale;
- pentru completarea cu personal necesar și verificarea celui existent din posturile de conducere, s-a format o comisiune care va hotărî pe teren și se va compune din: col. N. Popescu, Insp. Gral. Jianu Marin, Insp. Gral. Mazuru Vladimir, chestor Jurim Alex., chestor Voiculescu Ervin, Com. șef Voinescu Alex. și doi tovi de la C.C.”³⁹.

Se evidențiază cu pregnanță rolul pe care îl joacă partidul în activitatea de selecție a viitoarelor cadre ale Siguranței. Practic, angajarea în Siguranță era condiționată de obținerea avizului din partea partidului comunist.

Din punct de vedere al încadrării, documentele de arhivă atestă pentru începutul verii anului 1948 un efectiv de 2.816 angajați (comisari, chestori, agenți etc.), dintre care 2.359 fuseseră încadrați după 6 martie 1945 (83,77%), în timp ce 457 acționaseră și anterior momentului 6 martie⁴⁰. Din punct de vedere al apartenenței politice, 2.515 cadre erau membre ale Partidului Muncitoresc Român, opt ale Partidului Național popular, 10 ale Frontului Plugarilor, 10 ale Uniunii Femeilor Democrate, șase erau excluși din P.M.R., iar 267 erau neîncadrați politic⁴¹. Așadar, din arcul partidelor guvernamentale făceau parte 90% din angajații instituției, fapt ce explică pe deplin zelul manifestat de aceștia în lichidarea „dușmanului de clasă”.

³⁹ A.C.N.S.A.S., fond Documentar, dosar nr. 195, vol. 1, f. 92

⁴⁰ Florin Pintilie, *loc. cit.*, p. 321

⁴¹ *Ibidem*

Planul de muncă a Direcției Generale a Siguranței Statului în perioada 1 septembrie – 7 noiembrie 1947 denotă o orientare clară a acțiunilor informative spre obiective tipice pentru o poliție politică. În acest sens, se propunea:

1. întocmirea evidenței informatorilor pe țară, prin formare de dosare personale și fișe, luându-se toate măsurile pentru păstrarea desăvârșită a secretului;
2. sporirea numărului informatorilor, prin pătrunderea cât mai profundă în obiectivele principale;
3. organizarea pe baze noi a acțiunii de urmărire pe cale informativă a activității Partidului Național-Țărănesc Maniu, având în vedere trecerea la acțiuni subterane și de ilegalitate. Se vor identifica: încercările de regrupare, sisteme și metode de acțiune etc.;
4. identificarea organizării apărării în procesul grupului Maniu-Mihalache;
5. urmărirea orientării către partidele din Blocul Democrat a elementelor din fostul Partid Național Țărănesc, în vederea identificării scopului urmărit și a activității desfășurate de aceste elemente;
6. urmărirea activității partidelor de opoziție: Liberal Brătianu și Social Democrați Independenți, în legătură cu fostul Partid Național Țărănesc;
7. accentuarea urmăririi activității partidelor Liberal Gh. Tătărescu și Social Democrat Rădăceanu;
8. urmărirea activității organizațiilor subversive, identificate, existente;
9. intensificarea urmăririi criminalilor de război”⁴².

După cum se poate lesne observa, obiectivele Siguranței erau identice cu cele pe care și le va propune Securitatea în primele luni de funcționare, fapt ce explică, alături de preluarea unei bune părți a cadrelor Siguranței, inexistența unui hiatus în represiunea generalizată a anului 1948.

O altă structură a Ministerului Afacerilor Interne ce a avut importante atribuții de poliție politică a fost **Corpul Detectivilor**. Având un efectiv de 221 de funcționari, Corpul Detectivilor și-a desfășurat activitatea, până la 6 martie 1945, pe probleme: problema legionară, problema politică internă, informații privind activitatea oficiilor diplomatice și diverse. După instaurarea guvernului Groza, Corpul Detectivilor a suferit, la 14 martie 1945, o reorganizare prin care posturile cheie au fost încredințate unor persoane de încredere ale

⁴² *Ibidem*, f. 101

partidului comunist⁴³. În urma reorganizării, efectivul Corpului Detectivilor a fost de 220 de ofițeri și agenți de poliție (57 din vechiul aparat și 163 noi angajați). Printre noii încadrați, avea să se distingă fostul spion sovietic Boris Grumberg (nume de împrumut Alexandru Nicolschi), eliberat din închisoare la 28 august 1944. Acesta a fost angajat la 1 mai 1945 cu gradul de comisar șef (lucrase în Direcția Generală a Poliției din 17 octombrie 1944), iar la 1 septembrie 1946 a devenit șeful Corpului Detectivilor⁴⁴.

Într-o „Dare de seamă” din 14 aprilie 1945, la o lună după reorganizare, se menționa arestarea a 31 de „criminali de război și vinovați de dezastrul țării”, 203 „deținuți politici, efectuase 21 de „arestări speciale”, la care se adăugau alți 262 de arestați, în curs de cercetare, deferiți justiției sau trimiși în lagăre. În perioada 1945-1946 această structură a participat și la urmărirea, arestarea și cercetarea membrilor unor grupuri de rezistență, precum *Sumanele negre*, *Graiul Sângelui*, *Haiducii lui Avram Iancu*, *Mișcarea Națională de Rezistență*, *Sarmisegetuza*, *Organizația T*, *Cămășile Albe*, *România Firească*, *Tineretul Liber*⁴⁵, fiind apreciată de unii cercetători drept un veritabil „vârf de lance”⁴⁶.

În 9 februarie 1947 Corpul Detectivilor putea enumera la activul său 408 buletine ce valorificau aproape 8.000 de note informative, săptămânal fusese alcătuit un buletin privind starea de spirit în Capitală și în țară, se alcătuiseră 668 de dosare pe probleme, 20.000 de fișe individuale, iar un număr de 13.200 de note informative de importanță secundară fuseseră remise spre exploatare Jandarmeriei, S.S.I.-ului sau unor ministere de resort. În același interval, „echipele de filaj au supravegheat un număr de 490 persoane și au filat alte 1.600”⁴⁷. Toate aceste rezultate erau revendicate de un efectiv de 101 ofițeri și agenți de poliție, inclusiv personalul administrativ, repartizați în: 1) Grupa mișcări subversive; 2) Grupa probleme interne; 3) Grupa probleme externe; 4) Grupa probleme diverse; 5) Grupa de cercetare; 6) Grupa filaj⁴⁸.

Având în vedere experiența acumulată și meritele câștigate în „focul luptei de clasă”, odată cu înființarea Securității, mare parte din cadrele acestei structuri represive au fost încadrate ca ofițeri de securitate.

⁴³ Marius Oprea, *Nașterea Securității*, în AS 6, p. 299

⁴⁴ Alexandru-Alin Spânu, *op. cit.*, p. 24

⁴⁵ CAS I..., p. 16

⁴⁶ Marius Oprea, *loc cit.*, p. 300

⁴⁷ *Ibidem*, p. 303

⁴⁸ CAS I..., p. 17

O altă structură de poliție politică, frecvent amintită în relatările cu caracter memorialistic, a fost așa-numita **Brigadă Mobilă**. Cercetătorii au opinii contradictorii asupra apariției și rolului acestei unități. Marius Oprea afirmă că Brigada Mobilă a fost înființată de Alexandru Nicolschi în primăvara anului 1945, fiind „încadrată inițial cu 32 de agenți” și făcându-se „temută în scurt timp, datorită arestărilor operate în toiu noptii”⁴⁹. În schimb, Florin Pintilie susține că Brigada Mobilă a fost creată în cadrul Corpului Detectivilor în anul 1931, purtând, succesiv, denumirile Grupa a II-a, Secția a II-a, apoi Brigada Mobilă și extinzându-și sfera de activitate de la cercetările de drept comun spre urmărirea partidelor de stânga și a problemei muncitorești (1938-1941), ulterior și asupra partidelor politice de centru și de dreapta (oct. 1941 – 23 august 1944)⁵⁰. Și Florin Pintilie admite intensificarea activității Brigăzii Mobile în intervalul 1945-1948, la finalul intervalului aceasta numindu-se Serviciul Operativ și Cercetări și avându-l în frunte pe Mișu Dulgheru. În 11 iulie 1947 Brigada Mobilă era condusă de comisarul șef Ștefan Niculescu, secundat de chestorul Nicolae Blujdescu, șeful Serviciului Acțiuni, și chestorul Aureliu Curelea, șeful Filajului. La Serviciul Filaj lucrau cinci comisari și 12 detectivi, iar la Acțiuni erau opt comisari și un detectiv. Totalul angajaților era de 32 de persoane, considerându-se că „brigada are absolută nevoie de cinci ofițeri de poliție și 20 agenți de poliție față de existent”⁵¹.

Structura din 1948 cuprindea Biroul 1 – Filaj, compus din șase echipe a câte patru oameni, Biroul 2 – Operațiuni, care se ocupa de verificări, identificări, descinderi, percheziții, arestări, format din 21 echipe a câte trei oameni, Biroul 3 – Anchetete, cu 10 anchetatori, și Biroul Secretariat și studii, cu 12 cadre⁵².

Dintre structurile informative ale epocii ce și-au asumat atribuții de poliție politică, nu putem să omitem **Serviciul Special de Informații** (S.S.I). Acesta s-a remarcat de-a lungul timpului ca fiind un serviciu de elită, obținând aprecierea conducătorilor politici ai statului român. Din nefericire, turnura pe care au luat-o evenimentele după 23 august 1944, prin

⁴⁹ Marius Oprea, *loc. cit.*, p. 301; de aceeași părere este și Paul Ștefănescu, care susține că Brigada Mobilă a fost înființată imediat după 6 martie 1945, sub conducerea lui Alexandru Nicolschi și că această unitate a fost implicată în deportarea în U.R.S.S. a 72.000 de sași și șvabi, în anihilarea „opozanților din munți”, în trierea informativă a prizonierilor întorși din lagărele din Occident, în lichidarea partidelor și grupărilor politice anticomunist – cf. Paul Ștefănescu, *Istoria serviciilor secrete românești*, București, Editura Divers Press, 1994, p. 163

⁵⁰ Și Cristian Troncotă oferă tot anul 1931 ca dată a apariției Brigăzii Mobile, aceasta fiind, de fapt, Grupa a II-a din Corpul Detectivilor – cf. Cristian Troncotă, *op. cit.*, p. 111

⁵¹ A.C.N.S.A.S., fond Documentar, dosar nr. 10414, vol. 1, f. 125

⁵² Florin Pintilie, *loc. cit.*, p. 313

răsturnarea alianțelor statului român, au pus respectivul serviciu într-o situație extrem de ingrată⁵³. Transformarea Uniunii Sovietice din inamicul principal în aliatul principal și ascensiunea partidului comunist pe scena politică au dus la declanșarea unei „vânători de vrăjitoare” în cadrul serviciului, ofițerii de informații care acționaseră împotriva U.R.S.S. fiind nevoiți fie să se ascundă, fie să încerce să-și răscumpere „păcatele” prin punerea în slujba noilor stăpâni. Fostul șef al Eșalonului Operativ de pe Frontul de Est, colonelul Ioan Lissievici, își exprima plastic dezamăgirea în timpul anchetei căreia îi era supus în luna mai 1945: „Stăpâne, ia aminte: când ai un câine vrednic și credincios în casă, prezintă-i în prealabil prietenii, dacă vrei să ți-i ferești de neplăcerea colților propriului tău câine, iar apoi să-l pedepsești pe acesta pe nedrept, numai pentru că și-a făcut datoria, așa cum l-ai învățat din fragedă tinerețe”⁵⁴. În cazul S.S.I.-ului, stăpânul își schimbase prietenii fără a-și avertiza câinele!

Epurările și arestările care au intervenit în rândul personalului S.S.I. au diminuat într-o bună măsură capacitatea informativă a serviciului.

Imediat după 23 august 1944 conducerea S.S.I.-ului a fost încredințată colonelului Victor Siminel, șef al Secției I-a Informații Externe, succedat, cu începere din 19 septembrie 1944, de colonelul Ioan Lissievici. Încă din această perioadă, o serie de angajați ai S.S.I. au fost arestați și anchetați, printre ei numărându-se și lt. col. Florin Becescu, șef al Secției Contraspionaj, directorul Nicolae Trohani, șef de cabinet al lui Eugen Cristescu, Gheorghe Cristescu (fratele lui Eugen Cristescu), șef al Secției a IX-a Tehnică. Întrucât în 19 septembrie a fost publicată Legea de purificare a aparatului de stat, la 6 octombrie 1944 a fost constituită

⁵³ Pentru noua optică asupra activității S.S.I.-ului în perioada guvernării Antonescu este relevant studiul, redactat, după toate probabilitățile, în prima parte a anului 1945 și intitulat „Organizarea S.S.I., activitatea poliției judiciare militare, legătura acestora cu autoritățile departamentelor de siguranță, ordine publică și organele de represiune”. Redăm câteva pasaje elocvente: „La Președinția Consiliului de Miniștri acest Serviciu [Special de Informații] primise misiunea de a garanta, în legătură cu Siguranța Generală și Secretariatul Ordinii Publice, forma de guvernământ a statului dictatorial al guvernării antonesciene. (...) Secția Juridică [a S.S.I.] făcea investigații sub toată forma de constrângere, utilizând mijloacele de tortură cele mai grozave (legarea de mâini și de picioare și introducerea unui sul printre picioare și mâini ca să-l imobilizeze pe deținut așezându-l în orice poziție, ca pe urmă să-l poată lovi cu un drug de fier în părțile sensibile ale corpului, în special la tălpi, la Biroul Juridic Odessa, care era subordonat Secției Juridice de la București și instalat de la ocuparea Odesei în str. Bebelea. No. 12, pe lângă bătaia la tălpi se mai întrebuinta curentul electric și legarea testiculelor cu o ață care era lovită cu un bețișor, însă efectul era grozav)” – A.N.I.C., fond P.C.M.-S.S.I., dosar nr. 9/1948, f. 1-4

⁵⁴ Florin Pintilie, *Serviciul Special de Informații din România (1939-1947)*, vol. I, București, Editura A.N.I., 2003, p. 406

în cadrul S.S.I. o „Comisie pentru purificarea funcționarilor civili”. Rezultatele activității acestei comisii au fost aproape nule, dar „pe motive de economii bugetare” s-a renunțat la serviciile funcționarilor civili diurniști, obținându-se o reducere a efectivelor de 30%⁵⁵.

După instalarea guvernului Groza la 6 martie 1945, presiunile în direcția „purificării” S.S.I.-ului s-au intensificat, fiind creat și cadrul legal prin publicarea Legii nr. 217 „pentru purificarea administrației publice”⁵⁶. Ca urmare, la 15 aprilie 1945 erau alcătuite un „Tabel de funcționarii civili S.S.I. a căror situație urmează a fi luată în discuție de către Comisia de Purificare pentru motivele specificate în dreptul fiecăruia”, tabel ce conținea 16 nume și începea cu directorul Florin Becescu, fost șef al Secției de Contraspionaj, și un „Tabel nominal de funcționari civili bugetari ai S.S.I., care urmează a fi luați în discuție în legătură cu Legea pentru Purificarea Administrațiilor Publice”, tabel ce avea la prima rubrică pe Gheorghe Cristescu, urmat apoi de alte 60 de persoane. Motivele invocate erau dintre cele mai diverse: „rea purtare”, „greșeli în serviciu”, „rea comportare în afara serviciului”, „însușire de obiecte prețioase”, „simpatizant legionar”, „joc de cărți”, „are un frate simpatizant legionar”, „lipsă de tact”, „joc de curse”, „afacerist” etc⁵⁷.

În paralel cu acțiunile de epurare, structurile S.S.I. au fost penetrate de un număr destul de mare de noi angajați, trimiși în acest serviciu de către partidul comunist. Elocvent în acest sens este faptul că, începând din luna mai 1945, Emil Bodnăraș, membru al C.C. al P.C.R. și secretar general al Președinției Consiliului de Miniștri, a fost însărcinat cu controlul nemijlocit al S.S.I.-ului. Preluarea controlului a fost realizată prin trimiterea unei echipe din cadrul Secretariatului General al Președinției, formată din Ion Vidrașcu⁵⁸ (nume real Vania Didenko, agent N.K.V.D.), Ion Stroescu (Isidor Selinger, membru al Serviciului de Informații al P.C.R.) și Lucian Stupineanu⁵⁹ (membru al Formațiunilor de Luptă Patriotice). Aceștia au acționat prin intermediul așa-numitei Direcții a Coordonării.

⁵⁵ *Ibidem*, p. 411

⁵⁶ M.O., nr. 74, 30 martie 1945

⁵⁷ A.N.I.C., fond P.C.M.-S.S.I., dosar nr. 4/1945, f. 90-91

⁵⁸ Într-un document întocmit în 1947, acesta figurează ca director special clasa 1, cu o vechime în grad de la 1 decembrie 1945 – idem, dosar nr. 3/1945, f. 11

⁵⁹ Lucian Stupineanu era originar din Oltenița, licențiat în drept și intrase în contact cu ideile comuniste în perioada interbelică, pe vremea când lucra ca avocat la Întreprinderile Bragadiru. Trimis pe frontul de Est, a dezerat și a fost ulterior folosit de NKVD ca translator. A intrat în București odată cu avangarda trupelor sovietice și, cu această ocazie, l-a cunoscut pe Emil Bodnăraș cu care a stabilit relații trainice. După ce a acționat pentru organizarea Formațiunilor de luptă Patriotice și a ARLUS-ului, a fost trimis de Bodnăraș în S.S.I., unde a deținut funcția de director general în perioada 12 iulie 1945 – 9 ianuarie 1947. A fost arestat în 5 martie 1948,

Ca urmare a controlului politic al instituției și afluxului de angajați „trimiși de Partid”, anii 1945-1947 au fost marcați de numeroase erori, vendete, defecțiuni. În acest context, serviciul de informații a suferit o serie de reorganizări, cadrele vechi rămase au fost nevoite să se adapteze noilor comandamente ideologice, iar cele noi au făcut eforturi să deprindă rudimentele muncii de culegere a informațiilor⁶⁰. Peste toate aceste transformări s-au suprapus efectele crizei economice pe care o traversa România ca urmare a războiului, a prezenței masive a trupelor sovietice și a dezorganizării generale a vieții economice interne.

Pentru a înțelege parametrii activității informative a instituției, credem că sunt necesare câteva precizări asupra structurii S.S.I. în perioada 1945-1948. În afara structurilor centrale, activitatea din teritoriu a serviciului era organizată pe centre, subcentre și rezidențe⁶¹.

Centrul era unitatea cea mai mare, care dirija acțiunea dintr-o provincie. Era, practic, un serviciu de informații în miniatură, având aceleași misiuni și urmărind aceleași probleme ca și Centrala S.S.I.: informații externe, informații interne și contra-informații, contra-spionaj și contra-sabotaj. Un Centru coordona mai multe Subcentre și Rezidențe.

Subcentrul era o unitate intermediară, care coordona acțiunea într-un sector (trei-cinci județe), fiind subordonat din toate punctele de vedere Centrului.

Rezidența era unitatea cea mai mică a serviciului și acționa într-un singur județ.

Pentru a detalia această organizare, vom prezenta structura Centrului „Ardeal”, cu reședința la Cluj, care dirija acțiunile din provincia istorică Transilvania. Fiind vorba de un teritoriu mare (15 județe la acel moment), existau trei Subcentre:

1. Subcentrul Brașov: avea în componerea sa cinci județe (rezidențe) – Brașov, Făgăraș, Trei Scaune, Odorhei și Ciuc;

suspectat de intenția de evaziune în Occident, și a fost deținut la Văcărești, fără a fi judecat, până în aprilie 1953, când a decedat de tuberculoză și anemie – Florin Pintilie, *op. cit.*, p. 407

⁶⁰ În instruirea acestora au fost folosite vechile cadre ale S.S.I.-ului. Un exemplu în acest sens îl reprezintă Florin Becescu, scos din închisoare și folosit inițial drept consultant tehnic, reîncadrat din iulie 1945 ca șef al Secției a II-a Contraspionaj. Alte persoane exploatate de noii guvernanți au fost Victor Ionescu, fost șef al Agenturii a I-a a Secției a II-a Contrainformații, și Ștefan Tomescu-Tonsa, de la Serviciul Statistic al Marelui Stat Major. Aceștia au instruit un prim lot de 32 de agenți nou angajați ca filori, apoi au instruit alte 40 de persoane „angajate direct din producție” – *ibidem*, p. 418

⁶¹ Datele despre organizarea S.S.I.-ului au fost extrase din „Studiu asupra cunoașterii ce este centrul, subcentrul și rezidența, comportarea conducătorilor acestora, instalării, încadrării, colaborării, organizării agenturilor informative (în orașe și județe) și instructajul acestora, posibilitățile de transport și de transmitere a materialului și dotării” – A.N.I.C., fond P.C.M.-S.S.I., dosar nr. 17/1947, f. 1-22

2. Subcentrul Sibiu: dirija acțiunile din patru județe: Sibiu, Hunedoara, Alba și Turda;
3. Subcentrul Tg. Mureș: era compus din cinci județe: Tg. Mureș, Târnava Mică, Târnava Mare, Năsăud și Someș.

Rezidența Cluj, care dirija acțiunea din județul Cluj, având reședința în aceeași localitate cu Centrul, depindea direct de acesta.

Întregul personal S.S.I. lucra sub acoperire, având identități false, atât în Centrală, cât și în teritoriu⁶². Începând de la funcția de subdirector special și până la oamenii de serviciu, mecanicii sau frizerii din S.S.I., toți angajații aveau un nume conspirativ, ales, de obicei, în așa fel încât inițialele să coincidă cu cele ale numelui real. De exemplu, în Centrală medicul special clasa 1 Penchaș Leibovici purta numele conspirativ „Paul Lerescu”, iar frizerul Niculescu Constantin figura în scriptele S.S.I. sub indicativul „C. Năstăsescu”⁶³.

Schema de încadrare nu era prea generoasă, serviciul punând accent pe calitatea oamenilor și nu pe numărul lor. Astfel, Centrul „Ardeal” avea în total 85 de angajați. Centrul, fiind unitatea cea mai importantă, era încadrat astfel: un șef de centru (șef de grupă sau echipă), un ajutor, care se ocupa de partea administrativă și care conducea Biroul 1 Informații Externe (agent principal), un șef al Biroului Juridic (magistrat), șase funcționari care să încadreze Biroul 2 Informații Interne și Contra-informații, Biroul 3 Contra-spionaj și Biroul 4 Juridic (agenți speciali), patru secretari pentru cele patru birouri (agenți diurniști), șase agenți de filaj (agenți diurniști), trei dactilografi, un radiotelegrafist, un fotograf, un telefonist, doi șoferi, nouă gardieni (trei schimburi) pentru închisoarea Biroului Juridic, un bucătar pentru bucătăria închisorii. Subcentrele aveau șase persoane în schemă, iar rezidențele doar două: rezidentul și radiotelegrafistul, numit uneori „secretar”, în cazul rezidențelor care nu erau dotate cu aparate T.F.F.

⁶² Într-un „Raport privind unele aspecte de organizare a S.S.I.-ului”, redactat în 16 noiembrie 1967 de mr. Zeides Emanoil, din Direcția Generală de Informații Externe, se menționa: „Fiecare salariat al ssi-ului la încadrarea sa în serviciu primea un nume conspirativ, sub care era cunoscut pe toată perioada îndeplinirii serviciului. Numele adevărat era cunoscut numai de Direcția Personal, de șeful Direcției sau Serviciului unde lucra. Numele conspirativ era folosit în toate ocaziile: semnarea lucrărilor, semnarea de primire a drepturilor materiale, în relațiile cu colegii, relații de muncă etc.” – A.C.N.S.A.S., fond Documentar, dosar nr. 19, vol. 5, f. 137

⁶³ A.N.I.C., fond P.C.M.-S.S.I., dosar nr. 3/1945, f. 71

Dat fiind numărul mic al angajaților S.S.I.⁶⁴, conducerea serviciului le recomanda acestora „să nu se bazeze pe propriile lor forțe și pricepere”, ci „ocupația lor primordială să fie realizarea unei rețele de informatori dintre elementele care dețin locuri în centrul problemei care interesează Serviciul, urmând ca recrutarea să se facă cu mare atenție și după o prealabilă verificare”. După crearea rețelei informative era imperios necesar să se exercite un „control permanent asupra ei, pentru a se evita dezinformarea sau eventualele tentative de provocare”. Se recomanda, de asemenea, angajaților, „să se ocupe intens de instructajul informatorilor, neprecupețind timp pentru aceasta, întrucât randamentul acestora în viitor va fi în funcție de instructajul pe care l-au primit”.

Informatorii S.S.I. erau împărțiți în trei categorii:

- a) **informatori principali:** care se ocupau de toate problemele de interes pentru S.S.I. și care dirijau o agenție de informatori speciali și secundari;
- b) **informatori speciali:** se ocupau de o singură problemă;
- c) **informatori secundari:** furnizau informații cu caracter general din toate domeniile de interes.

Dacă numărul de informatori principali era limitat la doi-trei în fiecare județ, numărul celor speciali și secundari era indicat să fie „cât mai mare”. Recrutarea acestora din urmă cădea, de altfel, în sarcina informatorilor principali. Interesant de remarcat este sistemul de dublare și triplare a rețelelor informative, sistem ce permitea o mai bună verificare a informațiilor, dar care, totodată, risca să producă unele deconspirări. Astfel, independent de rețeaua informatorilor principali, Centrul mai recruta direct un număr de informatori speciali și secundari în fiecare județ.

La rândul-i, Subcentrul crea și el o astfel de rețea, pentru ca, în final, rezidența să recruteze unul sau doi informatori principali în reședința de plasă, informatori care „după ce vor fi serios verificați și bine instruiți, vor dirija acțiunea din întreaga plasă, ajutați fiind de un număr cât mai mare de informatori speciali și secundari recrutați de ei personal, de preferință în fiecare comună din sectorul ce le revine”. Pe lângă această rețea, rezidentul mai recruta un număr de informatori speciali și secundari în fiecare plasă, care lucrau direct cu el.

Agenturile create de informatorii principali ai Centrului, Subcentrului și Rezidenței erau socotite „onorifice”, nefiind retribuite. Din fondul informativ special erau plătiți numai o

⁶⁴ În ianuarie 1947, potrivit „Situăției locurilor bugetare ale Serviciului Special de Informații”, erau prevăzute 535 posturi pentru „personalul de specialitate, categoria I-a” și 239 posturi pentru „personal ajutător, categoria a II-a”. Deci, în total, 774 posturi. În fapt, nu existau decât 565 de angajați: 415 funcționari bugetari, 134 funcționari diurniști și 16 funcționari detașați la S.S.I. – *ibidem*, f. 5

parte din informatorii care lucrau direct cu Centrul, Subcentrul și Rezidența. Se recomanda expres recrutorilor „să pună problema” în așa fel încât informatorii „să lucreze din patriotism”.

Revenind la personalul S.S.I.-lui, am dori să subliniem faptul că acestuia i se inocula ideea că reprezintă un serviciu de elită⁶⁵ și, ca atare, i se cerea să fie perfect pregătit din punct de vedere profesional, pentru a putea concura cu „celelalte organe care au atribuții similare (poliție, jandarmi, M.St.M.)”, precum și „o conduită demnă”. Această conștiință a apartenenței la un corp de elită nu trebuia însă, sub nici un motiv, să conducă la „o atitudine de superioritate față de șefii autorităților cu care vin în contact”. Dimpotrivă, se impunea ca relațiile cu autoritățile să fie cât mai cordiale. Personalului S.S.I. i se recomanda ca în alegerea profesiei de acoperire să fie „cât mai modest” și să-și aleagă profesii ca „gazetar, comerciant, funcționar la Propagandă sau la Oficiul Național de Turism”, având grijă ca alegerea să corespundă cunoștințelor pe care le au în domeniu, pentru a evita deconspirarea.

Fără a fi subordonat în vreun fel vreunei autorități administrative sau polițienești, ci exclusiv Centralei S.S.I., șeful unui Centru trebuia să ia contact cu șefii următoarelor autorități din orașul de reședință al Centrului: „Prefectura județului, Comisariatul Guvernului Sovietic (N.K.V.D.), Inspectoratul de Poliție, Inspectoratul de Jandarmi, Garnizoana, delegatul M.St.M. (Biroul Statistic), regimentul sau batalionul de grăniceri, Curtea Marțială (Consiliul de Război)”. Contactul respectiv trebuia să se limiteze la obținerea de informații și sprijin logistic și nu trebuia în nici un caz să conducă la deconspirarea misiunilor pe care le au, „întrucât una din sarcinile S.S.I. va fi aceea de a supraveghea și organele administrative sau polițienești în eventualitatea când acestea nu vor corespunde din punct de vedere al Siguranței Statului sau se vor preta la diverse abuzuri, compromițând autoritatea de stat”⁶⁶.

Activitatea de poliție politică desfășurată după 23 august 1944 de către Serviciul Special de Informații este bogat atestată de documentele păstrate în diversele fonduri de arhivă. Documentele conțin informații atât asupra metodelor specifice (recrutarea de

⁶⁵ Se cultiva un adevărat cult al „profesioniștilor informației”, menținându-se un adevărat sistem de castă închisă, un exemplu în acest sens fiind și faptul că, până în anul 1947, în S.S.I. nu a lucrat nici o femeie – A.C.N.S.A.S., fond Documentar, dosar nr. 19, vol. 5, f. 138

⁶⁶ A.N.I.C., fond P.C.M.-S.S.I., dosar nr. 17/1947, f. 8

informatori, filări, interceptarea convorbirilor⁶⁷), cât și asupra obiectivelor tipice pentru poliția politică⁶⁸.

Din această scurtă trecere în revistă a pervertirii unor instituții ale statului, menite inițial să garanteze siguranța națională și folosite, (doar) ocazional, în activități de poliție politică se pot desprinde și liniile de forță pe care își va înscrie evoluția succesoarea cea mai de temut a acestor instituții: Securitatea.

Dacă fraudă sau înșelăciunea minoră, disimularea și perfidia au fost considerate de politicieni ca „principalele reguli și maxime pentru a asigura activitatea poliției și pentru a administra un stat”⁶⁹ și dacă, începând de la Tacitus, s-a vorbit mereu de-a lungul secolelor de *arcana imperii* și *arcana dominationis*, atunci se naște întrebarea ce a adus nou regimul comunist în acest domeniu? Credem că răspunsul poate fi oferit fie și numai după examinarea etapei de preluare și adaptare la noile obiective a instituțiilor de stat cu rol informativ: o ambiție nemăsurată, motivată ideologic, de a ști TOT, de a controla TOT și de a reprima ORICE gest, idee, atitudine anticomunistă. Dacă la Roma era venerată Angerona, cu gura închisă, învăluită într-un voal care-i acoperea trupul și capul, zeiță a secretului ce proteja numele Romei, pentru ca dușmanii acesteia să nu poată convinge divinitățile proteguitoare ale cetății să treacă de partea lor, comuniștii vor institui imediat după preluarea puterii un adevărat cult al secretului⁷⁰ în cadrul căruia guvernării trebuiau să cunoască absolut tot despre cei guvernați, în vreme ce aceștia din urmă nu aveau dreptul să cunoască nimic sau aproape nimic din „secretele puterii”.

Așadar, Securitatea nu s-a născut din neant, ea și-a tras resursele (cadre, logistică, metode de lucru) din structurile premergătoare, dar s-a înscris pe deplin în logica evoluției regimului comunist, împletindu-și strâns evoluția cu aceea a partidului pe care-l slujea. Din acest motiv, în opinia noastră, cunoașterea amănunțită a perioadei 1944-1948 va permite o

⁶⁷ Pentru reglementările privind interceptarea convorbirilor telefonice de către S.S.I., vezi idem, dosar nr. 9/1946, f. 20-22

⁶⁸ Vezi sinteza „Situația economică și politică a României în preajma alegerilor”, întocmită în octombrie 1946 de S.S.I. în trei exemplare, unul pentru premierul Groza, unul pentru secretarul general al Președinției Consiliului de Miniștri, Emil Bodnăraș și al treilea pentru directorul general al S.S.I., Lucian Stupineanu – idem, dosar nr. 68/1946, f. 1-30

⁶⁹ Michel Senellart, *Artele guvernării. De la conceptul de regim medieval la cel de guvernare*, București, Editura Meridiane, 1998, p. 270

⁷⁰ Vezi Florian Banu, *Secretul de stat în România populară sau despre societatea ermetică*, în „Dosarele Istoriei”, nr. 10(86)/2003, („Buletin C.N.S.A.S.”, nr. 4), p. 52-54

mai bună înțelegere a tot ce a însemnat poliția politică în a doua jumătate a secolului al XX-lea.

Publicat în Aurel Pentelescu, Gavril Preda (eds.), *Clipe de viață. Comandorul dr. Ilie Manole la 60 de ani*, Ploiești, Editura Karta-Graphic – Printing, Publishing, Editing, 2007, pp. 456-484